MUNI
MED

Globální zdraví

Zuzana Derflerová Brázdová

Ústav veřejného zdraví

Úvodem

Po vyslechnutí přednášky (snad) budete schopni rozumět

- konceptu globálního zdraví
- proč je globální zdraví tak důležité
- rozdílu mezi globálním a veřejným zdravím
- současným hlavním výzvám globálního zdraví

Možná někteří z vás zjistí, že oblast veřejného a globálního zdraví je profesně přitahuje více než představa péče o individuální zdraví…

Definice

Global Health is an area for study, research, and practise that places a priority on improving health and achieving health equity for all people world-wide.

(Koplan et al., 2009)

Definice Globálního zdraví

Those health issues that transcend national boundaries and governments and call for actions on the global forces that determine the health of people.

Kickbush I.: The need for an European strategy on global health (2006)

Veřejné zdraví

Veřejné zdraví se definuje jako umění a věda, jak předcházet nemocem, prodlužovat život a podporovat zdraví prostřednictvím organizovaného úsilí společnosti.

(Acheson, 1988; WHO)

Význam globálního zdraví (GZ)

GZ je důležité, protože život ve 21. století je taky globální.

MUNI
MED

Globalizace

Rostoucí vzájemná provázanost zemí zaměřená na obchod a tok idejí, usnadněná komunikačními technologiemi, kulturní konvergencí a společnými obavami z dopadů na životní prostředí a zdraví.

(McMichael A, Beaglehole R, 2003)

Koncept klasifikace různých světů, národů, společností…

Původní konstrukce: „svobodný svět - komunistický blok - třetí svět“ je nyní zastaralá.

Jiná klasifikace:
"Sever - jih"

„Rozvojové - rozvinuté“ („Méně rozvinuté - rozvinutější“)

Klasifikace používaná WHO:
„Zavedené tržní ekonomiky - bývalé socialistické ekonomiky Evropy - Čína a Indie jako odlišné entity vzhledem k velikosti populace - zbytek světa podle geografické oblasti“

Výzvy globálního zdraví

MUNI
MED

Seznam 10 ohrožení pro globální zdraví (WHO, 2019)

- Znečištění ovzduší a změna klimatu
- Nepřenosné nemoci hromadného výskytu
- Hrozba globální chřipkové pandemie (!)
- Křehká a zranitelná prostředí, jako jsou regiony zasažené suchem a konflikty
- Antimikrobiální rezistence
- Ebola a vysoce ohrožující patogeny
- Nedostatečná primární péče
- Obavy z očkování
- Horečka dengue
- HIV

Top 8 globálních zdravotních problémů (z jiného hlediska)

- Fyzická aktivita a výživa.
- Nadváha a obezita.
- Kouření.
- Zneužívání návykových látek.
- HIV / AIDS.
- Duševní zdraví.
- Úrazy a násilí.
- Kvalita životního prostředí.

Chudoba a špatné zdraví - celosvětový zdravotní problém?

- Chudoba a špatné zdraví po celém světě jsou neoddělitelně spjaty.
- Příčiny špatného zdraví milionů lidí na celém světě mají kořeny v politické, sociální a ekonomické nespravedlnosti.
- Chudoba je příčinou i důsledkem špatného zdraví.

Globální zdraví a chudoba

Chudoba zvyšuje šance na špatné zdraví.

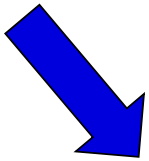

Špatné zdraví uvěznuje komunity v chudobě.

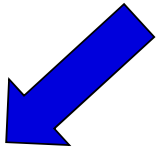

Infekční a zanedbávané tropické nemoci každoročně zabíjejí a oslabují miliony nejchudších a nejzranitelnějších lidí.

Chudoba…

Trh v Kuito, Angola

MUNI
MED

Bída…

MUNI
MED

Hrůza… Obydlený dům v místě, kde 27 let zuřila občanská válka

MUNI
MED

Které infekční nemoci jsou hlavními zabijáky po celém světě? (1)

- HIV
- průjmová onemocnění
- tuberkulóza
- malárie
- stejně jako přenosná onemocnění dýchacích cest, jako je zápal plic,

zabíjejí většinu lidí.

Průjmová onemocnění, zápal plic a malárie tvoří téměř polovinu všech dětských úmrtí na celém světě.

Které infekční nemoci jsou hlavními zabijáky po celém světě? (2)

- Opomíjené tropické nemoci postihují více než miliardu lidí
- Téměř všechny v nejchudších a nejvíce marginalizovaných komunitách

Malomocenství, lymfatická filariáza, onchocerkóza, schistosomiáza, helminty přenášené půdou a trachom mohou způsobit silné bolesti a celoživotní postižení - a znamenat obrovské ztráty produktivity.

Snaha o řešení často ustupuje jiným zdravotním problémům.

Leprosarium - Angola

MUNI
MED

13 nejnaléhavějších problémů globálního zdraví v tomto desetiletí

(Caruso, C., January 16, 2020)

1. **Zaměření na zdraví při diskusi o změně klimatu**

Klimatická krize má nejen přímý dopad na životní prostředí, ale také představuje mnoho zdravotních rizik pro lidi na celém světě. Např. téměř 7 milionů lidí každý rok zemře na následky znečištění ovzduší. Přírodní katastrofy a katastrofické povětrnostní jevy způsobené nebo poháněné změnou klimatu zhoršují šíření nemocí a mohou vést k podvýživě nebo ji podnítit. Světové autority se musí těmito naléhavými zdravotními riziky zabývat.

2. Poskytování zdravotní péče populacím v krizi

V zemích zažívajících konflikty nebo krize je velmi těžké léčit nebo potlačit ohniska nemocí. Pokračující útoky na zdravotnická zařízení a zdravotnické pracovníky také omezují rozsah přístupu obyvatel základní zdravotní péče v daném regionu. I když je nezbytně nutné, aby organizace jako WHO poskytovaly lékařské týmy k distribuci zdravotnických služeb do zemí v krizi, jsou zapotřebí také politická řešení, která by ukončila tyto život ohrožující konflikty.

Bezpečnost zdravotníků ?

MUNI
MED

3. Zpřístupnění zdravotní péče všem

Zdravotní péče by měla být přístupná lidem všech socioekonomických prostředí. V současné době existuje rozdíl 18 let v délce života mezi lidmi žijícími v bohatých a chudých zemích. S celkovým nárůstem rakoviny, cukrovky a dalších nepřenosných nemocí na celém světě je přístup ke kvalitní zdravotní péči pro všechny zásadní pro snížení nerovnosti v oblasti zdraví. Aby to bylo možné, musí být země ochotné vyčlenit 1% svého hrubého domácího produktu (HDP) na služby primární zdravotní péče.

4. Rozšíření přístupu k vakcínám a lékům

- Téměř třetina světové populace nemá přístup ke kvalitní léčbě a vakcínám, což ohrožuje miliony životů.

- Zvýšení dostupnosti těchto potenciálně život zachraňujících léků a vakcín je klíčem k prodloužení a zlepšení kvality života lidí žijících v komunitách s nízkými příjmy a v chudých zemích.

Dostupnost očkování

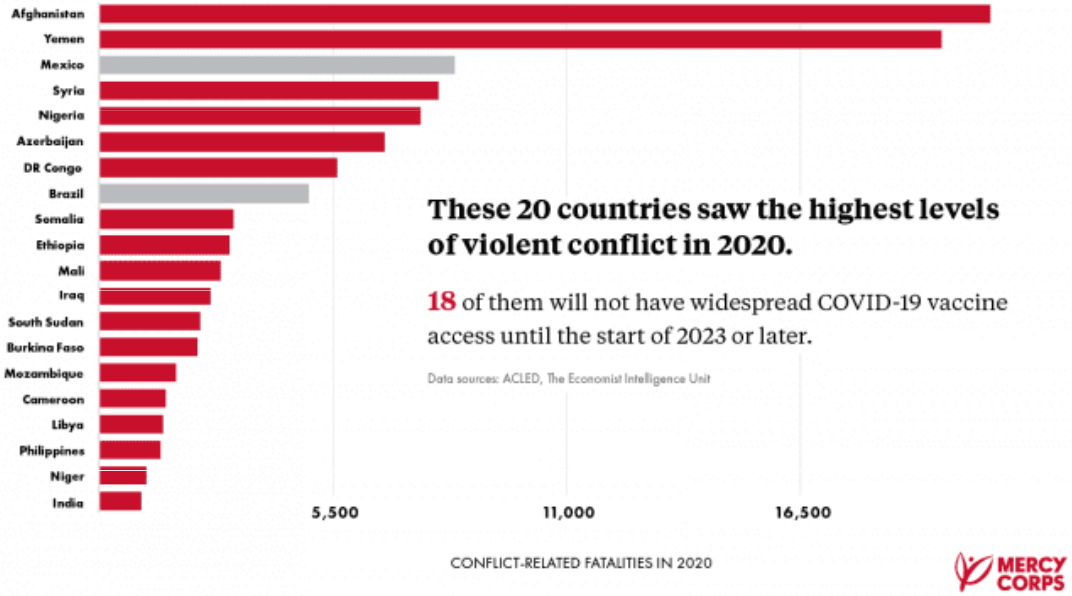

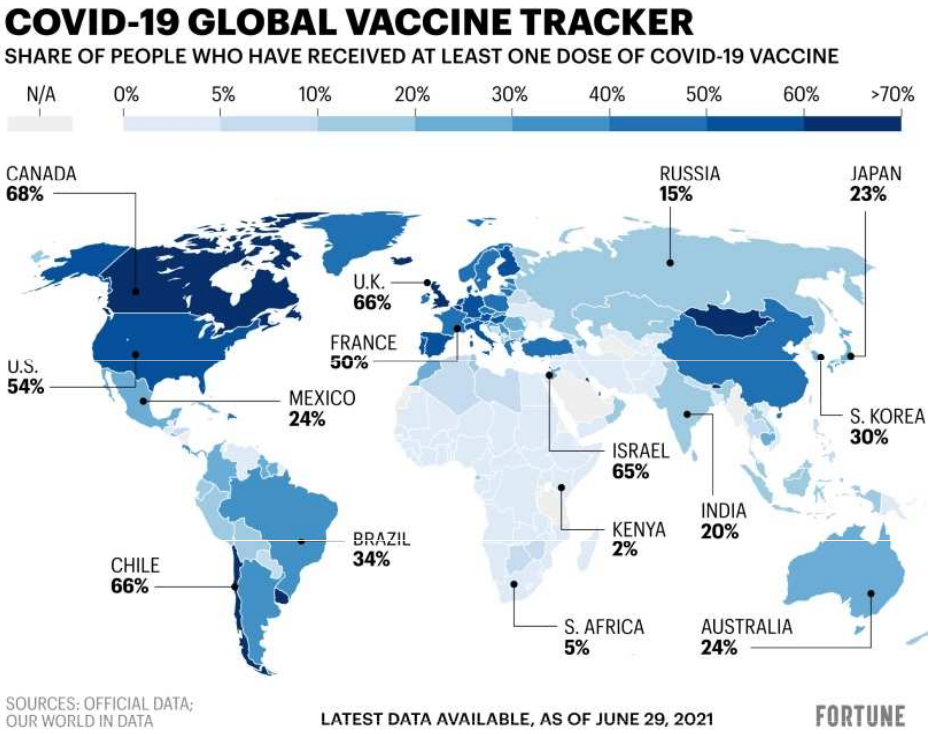

MUNI MED

5. Boj proti přenosným nemocem

Odhaduje se, že přenosné nemoci jen v letošním roce zabijí přibližně 4 miliony lidí, což je více než 28násobek počtu těch, kteří zemřeli v důsledku nemocí, jimž lze předcházet očkováním, v roce 2019.

Aby se snížil počet obětí, potřebují endemické země dostatečné financování zdravotnictví ke zlepšení kvality léčby, investovat do výzkumu a rozšířit dosah imunizace.

Poznámka: tento článek vyšel ještě před koronavirovou epidemií

6. Příprava na epidemie

Pokud jde o propuknutí nemoci nebo epidemie, je důležité zpomalit přenos, zvláště když jsou potenciálně ohroženy miliony životů.

- Ať už se jedná o nový kmen chřipky rezistentní na vakcíny nebo pokračující šíření různých chorob přenášených komáry, jako je malárie, je důležité, aby se země zaměřily na připravenost a preventivní opatření investováním do zdravotní péče a infrastruktury.

7. Zvyšování dostupnosti zdravých potravin

- Vzhledem k tomu, že nedostatečné zabezpečení potravinami stále postihuje miliony lidí, zejména ve válkou zmítaných oblastech, mnohým zbývají buď nebezpečné nebo nezdravé potraviny, které přímo způsobují třetinu všech nemocí na celém světě.

- V boji proti vzestupu obezity a nemocí souvisejících s výživou musí země vyvinout lepší veřejné politiky a poskytnout všem zdravější možnosti stravování.

Dostupnost zdravých potravin…

MUNI MED

Veřejná politika pro zvyšování fyzické aktivity ?????

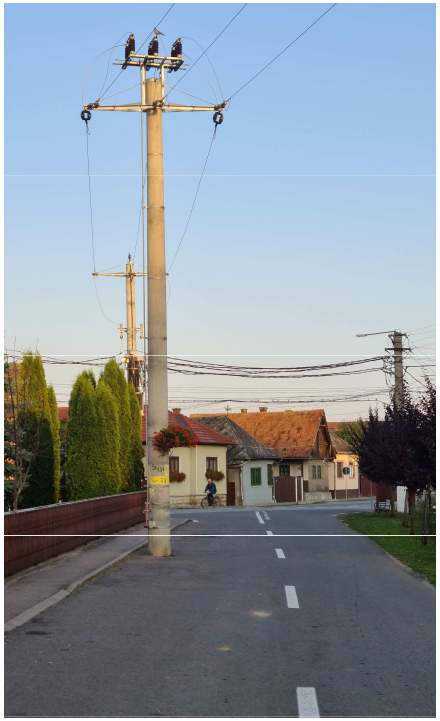

MUNI
MED

8. Investice do zdravotnických pracovníků

Zdravotničtí pracovníci po celém světě jsou často přepracovaní a nedostatečně placení, což vedlo k celosvětovému nedostatku zdravotníků - tento fakt ohrožuje systémy zdravotní péče i rizikové skupiny lidí. Aby bylo možné udržet funkční globální systémy zdravotní péče, svět potřebuje do konce roku 2030 dalších 18 milionů zdravotnických pracovníků.

Lůžkové oddělení pediatrie s jedním zdravotníkem

MUNI MED

9. Podpora bezpečnosti dospívajících

Téměř 1 milion teenagerů každoročně umírá na následky násilí, HIV / AIDS a sebevraždy. Poskytování pedagogických pracovníků a zdravotnických pracovníků vybavených nezbytnými nástroji pro vzdělávání teenagerů o sexu, užívání drog a duševním zdraví může toto číslo významně snížit. Ochrana naší budoucnosti znamená ochranu příští generace.

Ochrana dospívajících z jiného hlediska ☹

Podle polských poslanců je sexuální výchova šířením pedofilie. Chtějí ji trestat vězením — ČT24 — Česká televize (ceskatelevize.cz)

20. 10. 2019
V polském Sejmu leží kontroverzní zákon, který počítá s trestem tří až pěti let vězení za výuku sexuální výchovy. Podle autorů normy představuje sexuální výchova pro mládež ohrožení. Odpůrci legislativy zase považují za nebezpečné o tématu, které je v Polsku stále tabu, mlčet.

10. Posílení důvěry mezi veřejností a systémy zdravotní péče

Dezinformace o léčivých přípravcích a očkovacích látkách mohou být v globálním měřítku škodlivé pro veřejné zdraví. Skupiny jako hnutí proti očkování například používají sociální média k šíření dezinformací, čímž narušují důvěru veřejnosti ve zdravotnické instituce v globálním měřítku. Vyšší kvalita zdravotní výchovy a odpovědnost za sociální média mohou tuto nedůvěru omezit.

Mýty o očkování…

„Četla jsem, že očkované ženy nebudou mít děti….“

„Nevěřte tomu. Nechala jsem se očkovat a když jsem se vrátila domů, byly tam pořád. Všechny čtyři.“

MUNI MED

11. Využití moderních technologií a inovací

Každým dnem přicházejí nová technologická vylepšení, která usnadňují diagnostiku a léčbu různých nemocí. Je však důležité pochopit etické důsledky tohoto pokroku při jejich uvádění do sektoru veřejného zdraví, aby lidé hledající lékařskou péči nebyli poškozeni samotným nástrojem, který jim má pomoci.

Využití moderních technologií…

Zpráva z médií (2017):

Rentgen při vyšetření zabil ženu. Nikdo za to nemůže, oznámila policie.

Od doby, co 12. 10. 2017 během běžného vyšetření spadla v ústecké Masarykově nemocnici těžká hlavice rentgenu na osmdesátiletou pacientku a svou vahou ji usmrtila, probíhalo intenzivní vyšetřování celého případu. Nyní přišla MF Dnes s přelomovým zjištěním. Za tragédii mohla s vysokou pravděpodobností nekvalitní součástka.

MUNI MED

12. Prevence rezistence na antibiotika

Antimikrobiální rezistence (AMR) je stav, ve kterém určité bakterie nebo viry již nereagují na léčbu antibiotiky. Protože AMR by mohla představovat vážnou hrozbu pro moderní medicínu, musí mezinárodní úřady mj. hledat zdroje finančních prostředků na výzkum nových antibiotik.

Poznámka: autorka článku nezmiňuje příčiny AMR a detailnější prevenci.

13. Zajištění čistoty a sterility zdravotnických vybavení

Čistá voda a hygiena jsou klíčem k udržení čistých zdravotnických zařízení. V současné době 1 ze 4 zdravotnických zařízení po celém světě postrádá základní hygienický servis a čistou vodu, což zvyšuje celkové riziko infekce jak pro pacienty, tak pro zdravotnické pracovníky.

Životní prostředí jako determinanta celkového zdraví

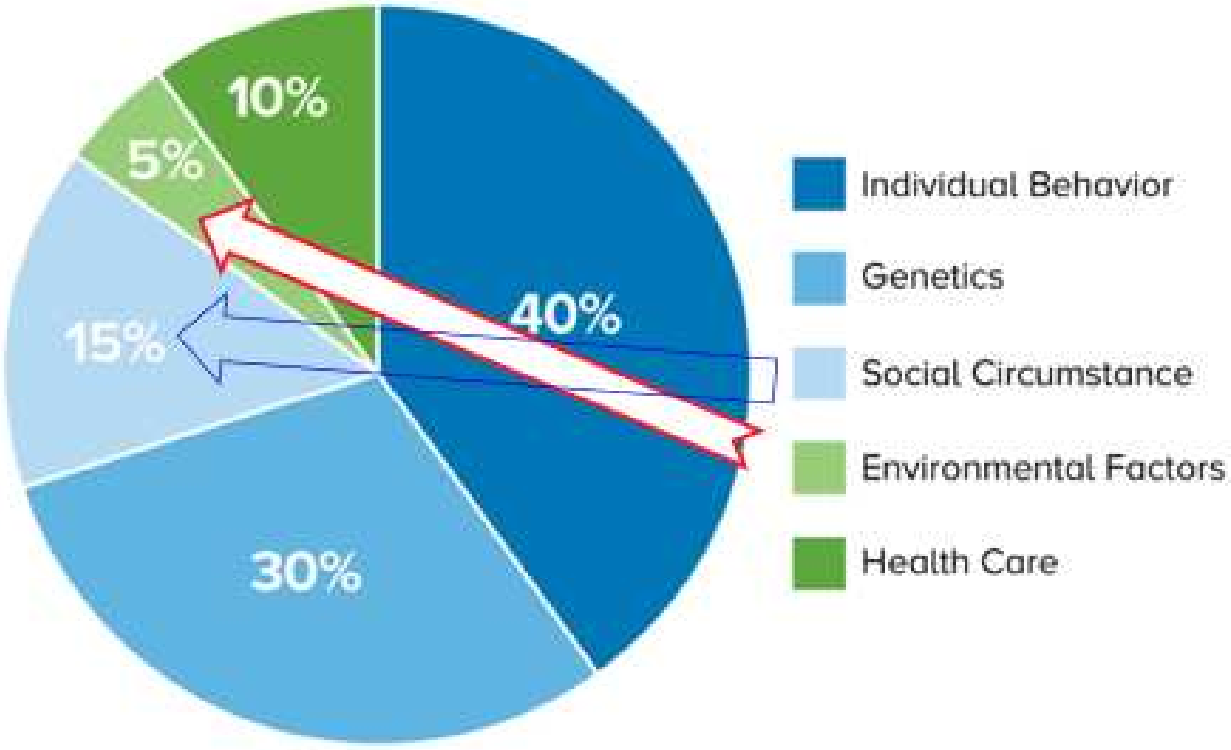

Source: *We Can Do Better—Improving the Health of the American People*, The New England Journal of Medicine, September 2007

MUNI MED

Životní prostředí a zdraví („forever chemicals“)

Např. perfluorované a polyfluorované sloučeniny (PFAS)

Předměty obsahující „věčné chemikálie“:

- sáčky na popcorn do mikrovlnné trouby, krabice na pizzu, obaly od cukrovinek
- nepřilnavé nádobí
- voděodolné oděvy
- čistící prostředky
- prostředky pro osobní péči a kosmetika (šampony, zubní nitě, laky na nehty)
- a mnoho dalších…

Zdravotní účinky PFAS

- Asociace s některými zhoubnými nádory (ledviny, testes)
- Možné poškození jater
- Onemocnění štítné žlázy
- Zvýšení hladiny cholesterolu
- Oslabený imunitní systém

Přítomnost PFAS v předmětech běžného použití (např. v povrchu pánví)

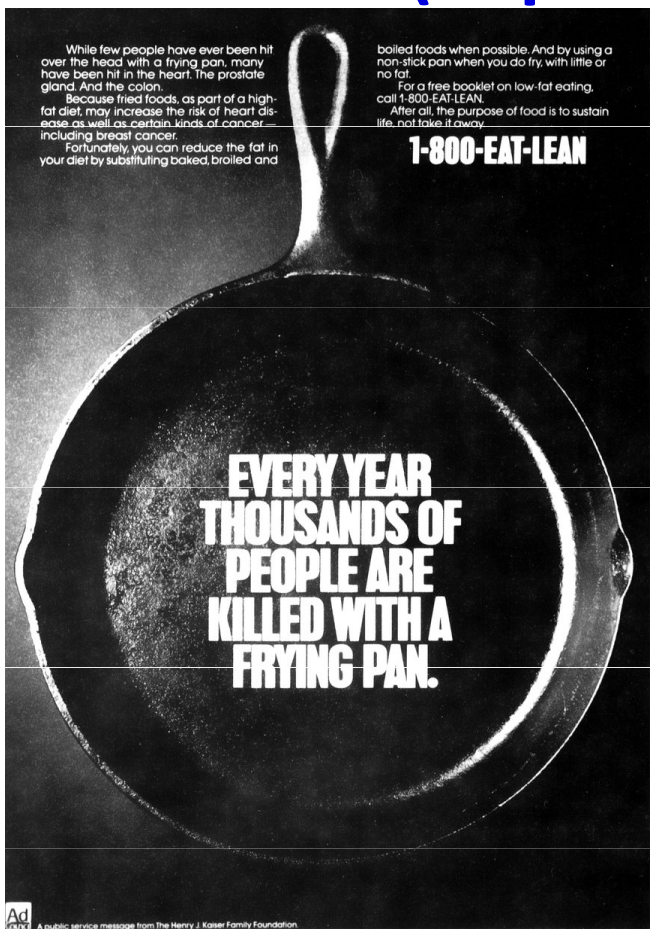

MUNI MED

Klimatická změna a zdraví – Aralské moře

MUNI MED

Pacienti trpící chorobou Niigata Minamata (zdroj web)

MUNI MED

Medializace havárie

https://www.youtube.com/watch?v=WP3pKTssw_E

Film Minamata, 2020 (v hlavních rolích Johnny Depp, Bill Nighy, režie Andrew Levitas) byl natočen podle skutečných událostí.

Jde spíš o artovou produkci.

Smog: lokální nebo již globální problém?

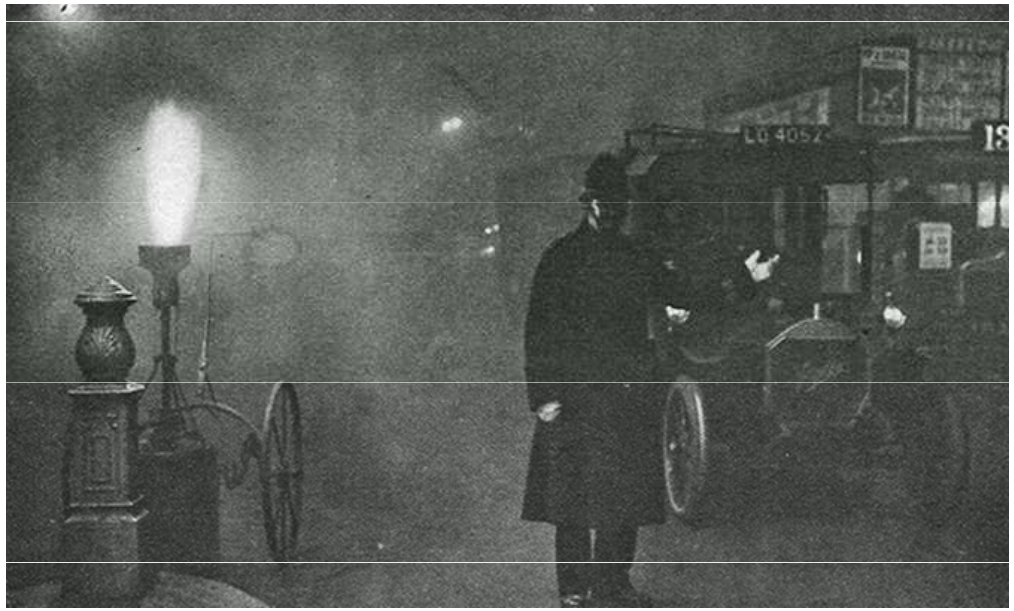

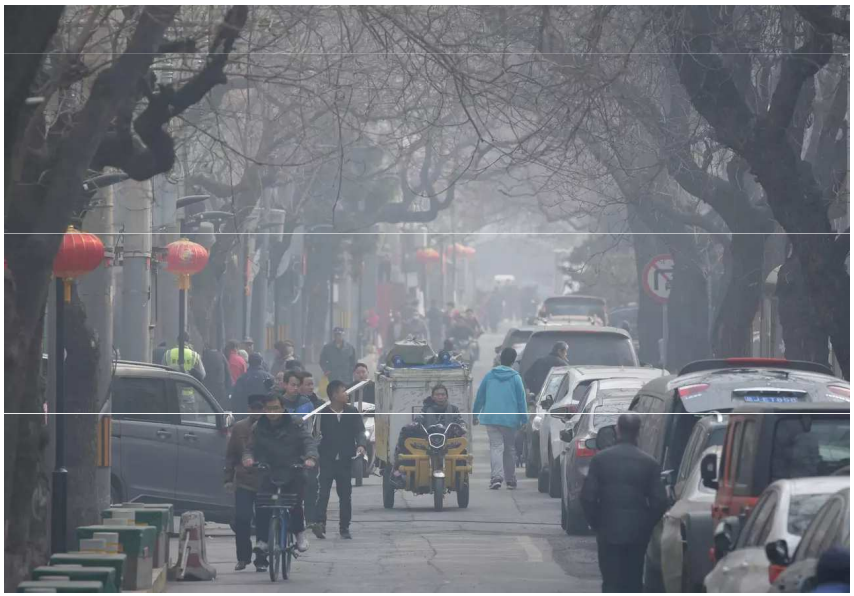

MUNI MED

Havárie jaderných elektráren a globální zdraví

- Kyštymská katastrofa, Sovětský svaz, 1957
- Windscale, Spojené království, 1957
- Jaslovské Bohunice A1, Československo, 1976 a 1977
- Three Miles Island, USA, 1979
- Černobyl, Sovětský svaz, 1986
- Fukušima, Japonsko, 2011

Šíření radioaktivního mraku po černobylské havárii - 1986

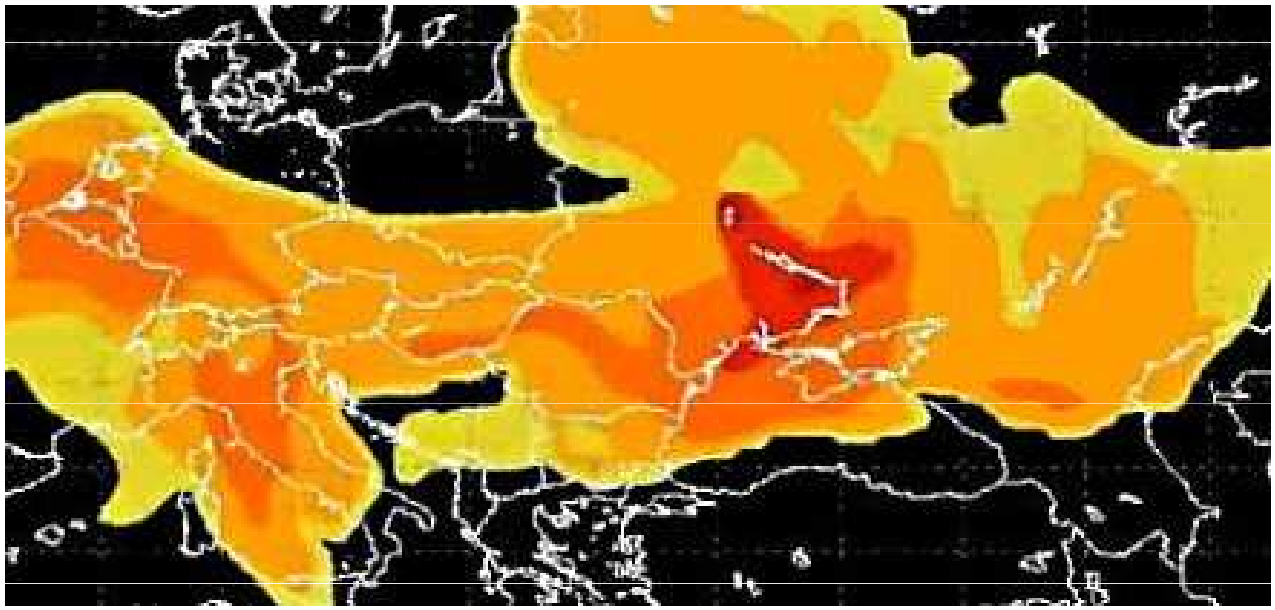

MUNI
MED

Fukušima v roce 2011 a po 5 letech

MUNI MED

Šíření radioaktivního mraku po fukušimské havárii - 2011

MUNI MED

Zátěžové biologické faktory životního prostředí

- úbytek biologické rozmanitosti a degradace půdy

  → přístup k pitné vodě a potravinám (ekosystémové služby)

- přemnožení určitých biologických druhů vlivem klimatické změny

- infekce (usnadnění působení patogenů)

MUNI MED

Další výzvy pro globální zdraví

- Respirační infekce s delší inkubační dobou
- Biologické zbraně?
- Klimatická změna
- Forever chemicals
- Etika v oblasti globálního zdraví

Doporučené zdroje a literatura

- https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/eu_world/docs/20140930_global_health_infograph_en.pdf
- https://ec.europa.eu/health/international_cooperation/global_health_cs
- https://www.youtube.com/watch?v=xIUmsbuovl4

Konec.

MUNI
MED